

Živinski sejmi so prepovedani v taci krajih, kjer je ta kužna bolezen.

Krompir po Gülihovem načinu sajen. Goveda. Čbele. Hartnerjevo drevo ali oralo. Šola.

Krompir se je letos sploh dobro obnesel krog nas, posebno pa po Gülihovem načinu sajen. Živa priča temu je velik kup čez pest debelega krompirja, ki je izrastel na primerno majhnem prostoru. Ko sem spomladi sadil celi krompir 2 čevlja na dolgo in 2 do 2½ čevlja na široko, so me skoro vsi, ki so to novo prikazen videli, za norca imeli ter rekli, da celi krompir znorí, to je, da naredí brezbrojno veliko stebelj na kviško, spodej pod zemljo pa je krompir le tak kakor šiške. To je res, zanikern zvržek ne more čuda delati; al če se vzame debel krompir, ki nima preveč očes (najbolje je, če jih ima 4 do 6), se pa vidi, kako močna stebela požene in vsako ima tudi moč, delati debele podzemljice. Ozir naraznosti in globočine pri sajenji je prav pravo naznanil g. Mencinger-Golski. Prihodnje leto bomo večidel sadili podzemljice po njegovem nasvetu.

Kedar se piše prostemu ljudstvu o goveji ali kaki drugi živini, naj se nikoli ne reče, da ste za male gospodarje včasih boljše dve mali kravi nego ena velika, in sicer zato ne, 1) ker je majhna goveja živina večidel zato majhna in tršasta, ker je zamorjena, 2) pritlikava govedina je le slab stroj za napravljjanje mesa, mleka in gnoja, 3) ker je pri majhni živini kakor pri veliki, se ve da pri enakem številu, ena in tista postrežba in isti trud. Ako bi bilo vse eno, ne bi sl. kmetijska družba tako drago plačevala velikih in izvrstnih goved, žebcev, prešičev in ovac. Skušnja me samega uči, da boljše je eno lepo kravo imeti kakor tri zanikerne repe pri jaslih, ali pa manj pa lepe kot veliko slabih; lepo je zmirom lepo, a tudi dobro.

Čbele so se letos krog nas kaj dobro obnesle; le škoda, da jih ljudje preveč opuščajo in se v tej reči novosti ne poprimejo, to je po kmetijski družbi vpejanih panjev. Več čbelarjev je reklo, da že več let niso bile tako težke, kot letos. Vsaj ni nobene živalice, da bi tako malo potrebovala kapitala, da bi tako kratkočasna bila pa toliko dobička donašala, kot čbelica!

Vse hvale vredno je Hartnerjevo železno oralo narejeno blizo tako kakor domače leseno, samo da ima podsad železno in da železna deska na desni strani suče precej nad lemežem brazdo tako na okoli, da živina nič ne trpi proti lesenemu, ki le riže, in da se vsaka rušnja ali brazda popolnoma narobe prekucne. Tudi ravnati je tako lahko, da nobene moči ne potrebuje; vse spodreže, vse preobrne, trpi pa za 3 lesene. V naših dveh občinah imava le dva tak plug, jez in pa vrli kmetovalec Paternoster. *) „Pa že spet železno drevo! kaj vendar si vse izmislite!“ — mrmra marsikaka razmršena trda glava poskuša „novo mašino“. — To bo še le klepetanja, več ko ropota v mlinu, ko spomladi napravim izgledno gnojišče in pa nov slamorezni stroj. Eni bodo kakor sedaj kričali: to je vse neumno; nekdanj ni bilo tega, pa smo vse eno kruh jedli pa boljšega ko sedaj! — drugi pa: on ima že svoje pod klobukom!

Kar se šolstva tiče, moram naznaniti svetu, da tudi ono v naši fari St. Jakobu na Savi dobro napreduje ter obeta boljše bodočnost. Glogovih in drevesnih belinov je šolska mladež letos nalovila na tisoče po ukazu vrlega šolskega učenika Martina Brežnika. —

Tudi z novim gosp. župnikom Ig. Böhm-om je vse zadovoljno in ga močno spoštuje zaradi velicega prizadevanja požlahniti ljudstvu srca.

Marsikak ravs in kavs je že pojenjal. Kjer ljudstvo uboga, tje ne pride nadloga. — Kaj nam pomaga vse nemčurstvo in vse napačno liberaluštvo, ako ostanemo robovi in hlapci nemštvu! Nam Slovencem, kakor vsacemu drugemu narodu na svetu se pomaga do omike in znanstva le po naravni poti maternega jezika. Vsaj so nam še dosti dolgo vbijali tuji jezik v glavo in smo v celi fari samo 4 med 1100 prebivalci, ki pravilno nemški znamo. Matica, družba sv. Mohora in še druge slovenske knjige ter gospodarske „Novice“, to je naša zdrava hrana, duhoven in učitelj pa sta nam naša učnika. Povejte nam, kdo drug pa se briga za to, da bi nas kaj podučil in revežu kmetu pripomogel, da bi si lože kruh pridelovali.

Na Pešati.

A. P.

Priporočilo amerikkanskega črnega krompirja in pa žlahnih hrušek.

Gospod Ignacij Jelovšek na Vrhniki, mož, kateri ima živo srce tudi za napredek gospodarstva, si je naročil že pred dvema letoma mnogohvaljeni amerikkanski krompir, ki je črnkast po vnanji podobi in se zato „črni krompir“ imenuje. Skušnje so mu potrdile, da je posebno dobro blago kupil, čeravno je bilo drago. Ta krompir, česar smo se tudi mi sami prepričali, je kaj okusen; debelosti je navadno take kakor jajce, pa silno rodoviten je v vsaki zemlji; tudi prenesen v našo deželo še ni nikoli gnjil. Ker je imenovani gospod letos precej tega krompirja pridelal in ga, kakor slišimo, tudi nekoliko prodá, da se razširi po deželi, zato naj se obrne do njega na Vrhniko (Oberlaibach); rad mu bo postregel na funte ali cente, funt neki po 7 novih kraje.

Videli smo pa in tudi poskusili dve sorti njegovih jako žlahnih hrušek, ena se imenuje „Napoleon III.“, druga „Maria de Gloria“. Pač želeti bi bilo, da bi imeli na tisoče taci dreves v naši deželi. Domoljubni gospodar bo rad kolikor bo mogel spomlad cepičev dal brez plačila sadjerejcem, ki se do njega obrnejo.

Kako so se obnesli novi panjovi.

V Sodražici na Dolenskem.

Tudi meni je dolžnost, da povem svetu, da moja dva panjova, ki mi ju je podelila sl. kmetijska družba Kranjska, sta se prav dobro obnesla. Očitno se zato zahvaljujem omenjeni družbi. Sumperjev panj je tehtal 55 funtov, Porentov pa 50 funtov, — res lep pridelek! Zato tudi jaz potrdim, kar je „Pratika“ rekla, da — dokler ne bodo vsi čbelorejci imeli omenjenih panjov — ne bodo prišli do prave oblasti čez čbele, kajti le s takimi panjovi dobí čbelar popolnoma oblast, ž njimi ravnati po svoji volji. Koliko pa je to v mnozih razmerah vredno, to mi bode gotovo rad potrdil vsak umen čbelár. Naj bi si tedaj povsod take panjove vpeljali.

Vatroslav Pužlj.

Postava za Kranjsko deželo zastran rabe, napeljevanja in odvracanja vodá.

O prestopkih in kaznih.

(Dalje.)

§. 59. Ako pa taki pomisleki ali javne koristi niso na poti prošnji, ali če prosilci, akoravno so se jim pomisleki razodeli, ne odstopijo od svojega namena,

*) Kdor želí vse hvale vredno Hartnerjevo drevó, naj piše njemu v Polšane (Pölschach) pri Celji. Veljá le 11 gold. 50 kr. z vožnjo vred. Pis.

tedaj naj se dalje postopa; ta postop je ali oklični ali okrajšani.

§. 60. Pri okličnem postopu naj gosposka razglasi kratek popis podvzetja, s kazanjem na osnovni načrt izpoloženi v pregled, naj ga nabije v dotičnih in tem najbližnjih občinah in ga naznani trikrat v deželnih listih (časnikih), odločenih za uradske oznanila; pri tem naj postavi tudi obrok od štirih do šestih tednov za komisijsko obravnavo, pri kateri naj se razlože ugovori, ki še niso bili povedani, sicer bi se mislilo, da dotičniki dovolijo v namenjeno podvzetje in v odstop ali obtežbo zemljiškega posestva k podvzetju potrebnega, in razsodba bi se storila, ne gledé na poznejše ugovore.

Prosilcu in deležnikom, ki so gosposki znani, kakor tudi tabulirancem in tistim, ki imajo že stare služne pravice na zemljišču, katero bi se imelo odstopiti ali s služnostjo obtežiti, naj se to naznanilo še posebno vroči, vendar se pa daljni postop ne more ustaviti, če se je opustilo to naznanilo.

§. 61. Če dovolitve prosilec ne tirja okličnega postopa, in če gosposka z ozirom na majhno važnost podvzetja nima vzroka, tega postopa se poprijeti, tedaj naj nastopi okrajšani postop, pri katerem ni treba očitnega razglasenja v deželnih listih, ampak nabije se po dotičnih občinah kratko naznanilo, povabijo se podvzetniki in drugi znani dotičniki k komisijski obravnavi, ktera se mora nadalje v štirih tednih izvršiti pod nasledki v §. 60. povedanimi.

V tem primeru ostane tistim dotičnikom, ki niso bili povabljeni k komisijski obravnavi, ali kateri niso dobili povabila vsaj osem dni pred obravnave dnevom, ki se ne šteje, in kateri k obravnavi niso prišli, za njih morebitne privatne pravice pravna pot, da razlože svoje ugovore, tudi takrat odprta, ko pri obravnavi teh ugovorov niso delali.

§. 62. Pri komisijski obravnavi se mora pred vsem prizadevati, da se z lepim odstranijo ugovori in da se doseže porazumljenje med dotičniki, posebno kar zadeva odškodovanje, katero se mora plačati. Ako se porazumljenje ne more doseči, naj se na tanko pretresejo ugovori zoper podvzetje, zoper način njegove izpeljave, zoper udeležbo vsacega posamnega in zoper zahtevane razlastitve ali služnosti.

Če je treba daljih pozvedeb zastran reči, ki so v prepiru, naj se tiste storé nemudoma, in če je treba, s pomočjo izvedencev. Vse obravnave s strankami (dotičniki) v teh rečeh naj se praviloma vrše ustmeno, pripuščeni so pravoznanski in zvedenski zastopniki, in če je treba, naj gosposka sama od sebe izvedence zraven pokliče.

V manj važnih primerih smé politiška gosposka izvršitev posamnih uradnih opravil izročiti dotičnim občinskim starešinstvom. O celi obravnavi se ima pisati zapisnik, kateri obsega tisto, kar se je dogovorilo; ako pa ni bilo nobenega dogovora, tisto, kar je dalo ustmeno pretresovanje, izreke in razloge ugovarjalcev in nasprotne ugovore prosilcev.

§. 63. Ako so podvzetja za vodno rabo zvezana z obrtniškimi napravami, naj se po tej postavi potrebna uradska opravila, kolikor je mogoče, vrše ob enem z obravnavami vred, ktere so ukazane po obrtniškem redu.

§. 64. Potem, ko so dokončane vse potrebne pozvedbe in obravnave, naj politiška gosposka z razlogi podprto razsodbo naredí zastran tega, ali se podvzetje dovoli, v katerem obsegu, kako in pod katerimi pogoji se dovoli — kakor tudi zastran tega, ali so potrebne in koliko so potrebne služnosti in odstop zemljišč, — ali če bi ta reč presegala področje gosposke (§. 54), naj jo ona predloži viši gosposki v razsodbo. Kedar se podeli dovolitev, se mora vsakakor določiti obrok, v katerem

se mora dovoljena naprava izpeljati, če ne pa vgasne podeljena pravica. Ta obrok se sme podaljšati iz vzrokov ozira vrednih.

§. 65. V razsodbi politiške gosposke se mora, ako nastopi v §. 17. drž. post. zaznamovani pogoj, ob enem začasno določiti, kako in koliko se bo dalo odškodovanja, in ta odškodnina se mora vložiti pri tabularni gosposki, ako ni dogovora med tabuliranci, če so kateri.

Ako vdeleženci s tem niso zadovoljni, naj se znesek določi po sodniškem spoznanju s privzetjem obéh strank.

Vendar se pa vživanje služnosti in razlastitev ne sme braniti, kakor je dobila razsodba politiške gosposke pravno moč in se je začasno uganjeni odškodovalni ali odkupni znesek pri sodnji vložil, ali se varščina dala za letno odškodovanje.

§. 66. Če je kdo zoper katero podvzetje, zoper katero iz javnega obzira ni nobenega pomisleka, storil ugovor, utrjen v privatno-pravnem imenu, o katerem politiška gosposka po tej postavi razsojevatí nima pravice, naj ona skuša to reč z lepa poravnati. Ako jej to ne izide po sreči, naj politiška gosposka samo ta sklep naredí, da se podvzetje iz javnih obzirov sme dopustiti.

Da se poravnajo privatno-pravni ugovori, je pravna pot odprta.

§. 67. Ako se zastran namena, obsega in načina, kako naj se izpelje družbeno podvzetje, zastran osuševanja ali namakanja zemljišč, ali zastran varstvenih in uravnavalnih staveb dogovor med dotičniki ni dognal, smejo posamni dotičniki, kakor tudi vsaka občina, v kateri se ima podvzetje izpeljati, pristojni politiški gosposki nasvetovati, da naj ona razsodi, ali so proti-glasovalci dolžni, in zastran katerih posestev so dolžni družbi pristopiti. Temu nasvetu se mora pridjati po izvedencih narejen načrt in stroškovni prevdarek zastran podvzetja, ter mora ta nasvet tako narejen biti, kakor to §. 56. tirja.

Stroškov, ki so jih plačevali svetovalci za to, da se je ta reč sprožila in obravnovala, jim mora družba, če zahtevajo, toliko povrniti, kolikor politiška gosposka spozná, da so bili potrebni. (Dal. prih.)

Gospodarske novice.

* Svinje za rejo na Štajarskem. — 45 glav prasičkov in svinjic sufolškega in brkširskega plemena, ki so se z državno pripomočjo nakupili, se bode za letošnje leto razdelilo. Kdor želi za plemeno ali drugo dobiti, naj se za to v pisarni kmetijske družbe v Gradcu (Schmiedgasse Nr. 25) do 15. oktobra oglasi ter pové: hoče li prasička ali svinjo iz kterelega plemena. Plača se za to 10 gold. in obvezati se mora prejemnik, da bo svinje redil. „Slov. Gosp.“

Znanstvene stvari.

Poročili o Matičinih zborih.

Poročilo o VIII. občnem zboru Matice slovenske

26. septembra 1872.

Po sv. maši, katero je v stolni cerkvi ob 8. uri služil preč. g. kanonik France Kramar, se je v čitalnični dvorani zbralo 15 odbornikov (dr. Costa, dr. J. Bleiweis, Jeran, Lésar, Praprotnik, dr. Razlag, Tušek, Vilhar, dr. Vošnjak, dr. Zupanec, Žakelj, — Erjavec, dr. Krek, Svetec in dr. Ulaga), in okoli 90 Matičarjev; bilo je mnogo neudov poslušalcev. Četrť na 10. uro prvomestnik dr. Costa z zvončekom dá znamenje, da